

Redactare: Maria Fărîmă
Tehnoredactare: Mihail Vlad
Pregătire de tipar: Marius Badea
Design copertă: Laurențiu Midvichi

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

SAVIN, VIOREL

O zi din viața lui Teofil Avram / Viorel Savin. - Pitești : Paralela 45, 2020

ISBN 978-973-47-3214-2

821.135.1

Viorel Savin

O ZI DIN VIATA LUI TEOFIL AVRAM

Copyright © Editura Paralela 45, 2020

Prezenta lucrare folosește denumiri ce constituie mărci înregistrate, iar
conținutul este protejat de legislația privind dreptul de proprietate intelectuală.

www.edituraparelela45.ro

Editura Paralela 45

„Of, este deja unu noaptea“, își zise Teofil, privind ceasul de lângă televizor.

Tulburat de sentimente contradictorii, termină de redactat scrisoarea către Melania. O printă și o introduse într-un plic, hotărât să i-o trimită prin poștă. Intenția lui putea fi taxată ca adolescentină, ba chiar stupidă, ținând cont de faptul că fiica sa de vreo patruzeci și nouă de ani, căsătorită cu un ungur de la Odorheiu Secuiesc, locuia împreună cu acesta chiar deasupra camerelor sale, la etaj. Dar certurile din ultimul timp, generate de faptul că ginearele lui bea, mânca și se uita la televizor cât era ziua de lungă, refuzând să se încadreze undeva – „Până ce nu primește înapoi de la România muntele Momanu, Morko nu lucră pentru ea“, zicea, mândru de „dreptatea“ lui –, împinseseră lucrurile mult prea departe. Simțea că se sufocă de indignare dând zilnic nas în nas cu ditamai nesimțitul amorțit de prea mult somn și de filme tembele. Și care pe deasupra, după ce că nu mișca nici măcar un pai în gospodărie, îl mai și șicana, cretin, ascunzându-i uneltele, ca după aceea să-i spună în batjocură: „Cine știe pe unde pus tu și uitat? Eu înțeleg. Nu face griji. Însă Melania, supără, nu știe că bătrânii lângă groapă, lăsat în pace, la dracu', și văzut de treaba ta!“

Puse plicul lângă calculator, luă de pe noptieră *Codul de procedură penală* și, oftând după efortul de a intra în așternut, începu să-l răsfoiască. Îl împrumutase de la bibliotecă în urma conflictului cu Miruna Dihorean, directoarea Casei de Sănătate.

Răsfoia tensionat *Codul* în căutarea unor articole care să se potrivească situației sale, dar, de la un moment dat, uită de ale lui tot minunându-se de grija Legiuitorului față de răufăcători, mai ales față de cei „cu gulere albe”. Capitolele și articolele fuseseră redactate cu atâta băgare de seamă vizavi de respectarea drepturilor infractorilor, de parcă cineva, prevăzător, s-ar fi temut că aceștia vor fi prinși mult prea lesne, că vor sta prea mult închiși și că li se vor confisca prea ușor averile dobândite ilicit, în cazul în care unii judecători, lipsiți de ambiție și mulțumiți doar cu salariul, i-ar fi condamnat.

„S-a făcut unu și treizeci și cinci”, își zise privind ceasul și, după ce stinse veioza, lăsându-se pe o parte, fără să-și dea seama cum și când, se cufundă cu un surâs amar în colțul gurii, în apele onctuoase ale somnului.

Rememora oarecum amuzat cazul hoțului de țigări, fiul unui important om de afaceri din Vaslui prins în flagrant de un polițist prea zelos, dar „neorientat”! Hohoti de râs și se întoarse pe cealaltă parte. Junele delincvent de bani gata se simțise profund jignit de atitudinea polițistului care, după cum susținea avocatul lui, „deși aflat în afara orelor de serviciu, s-a comportat abuziv”. Drept urmare, „prezumptivul nevinovat”, l-a chemat în instanță și i-a cerut, cu titlu de daune morale, suma de 100.000 de euro. Argumentele folosite de avocatul „părții vătămate” și acceptate vioi de instanța „imparțială și independentă”, au fost faptul că tânărului „i-a fost grav încălcat dreptul la imagine”, fiind alergat în văzul cetățenilor prin cartier. Și faptul că „a fost supus unor tratamente

inumane”, fiind trântit la pământ și legat „ca un animal”, cu cureaua de la propriii blugi.

Străpunse perdelele de ceață care-l împiedicau să contureze limpede scena „capturării” junelui „prezumptiv nevinovat” și încercă să-i dea o mână de ajutor polițistului. Dar un cârcel îi prinse în menghine pulpa piciorului stâng și se trezi. Se răsuci pe burtă, întinse piciorul și și-l ținu îndelung încordat, cum făcea de obicei. Durerea i se domoli și adormi din nou.

*

Bineînțeles că s-a trezit târziu.

Trase storurile lăsând să intre în casă lumina unui decembrie ofticos și nesigur, fără identitate cu cele câteva petice de zăpadă rămase pe dealul de vizavi. Și pregăti mâncarea pentru Rex, care se îmbolnăvisese de câteva zile.

I-o duse în fața cuștii și îl încurajă să iasă, cu o voce șoptită:

— Hai, Rex, hai...

Aerul pur, rece și umed aducea a vreme de început de primăvară.

Văzu cu coada ochiului mișcându-se perdeaua de la etaj, unde locuiau Melania și Morko: „Mă pândesc. Proștii! Nu-și dau seama că numai ei au de pierdut.”

Câinele ieși din cușcă cu greu, mirosi conținutul castronului, atinse cu limba o bucățică de carne, apoi, cu o tristețe de nedescris își privi stăpânul în față. Ochii lui rotunzi, de culoare maro, erau umezi. Cu un nod în gât, Teofil îl îndemnă:

— Mănâncă, Rex... Hai, mănâncă...

Câinele nu avu putere să-l asculte. Își coborî botul și, cu coada între picioare, veni și i se lipi de genunchi, cerând parcă ocrotire. Îi mângâie blana roșcată, urâțită de boală.

— Of, măi Rex, măi Rex, ce ne facem?

După lungi insistențe, medicul Istrate îi promisese că vine în două-trei zile și îl ia, să-l interneze pentru investigații la clinica veterinară. „E bătrân, domnule Avram. Poate să aibă cine știe ce complicații. La cincisprezece ani ai lui e mai în vârstă decât dumneavoastră cu patru ani, parcă ziceați că aveți șaptezeci și doi, nu?” „Conexiuni de cretin!”, își spuse. Căinele i se sprijinea de picior și, întinzându-și gâtul cu ochii închiși, primea mângâierile ca pe o alinare. Întreaga lui ținută transmitea părere de rău, și în același timp, o nesfârșită împăcare.

Simțea că i se rupe sufletul.

Îl scărpină cu amândouă mâinile pe după urechi și pe sub bot. Căinele își întinse și mai mult gâtul și, din când în când își întredeschidea pleoapele, ca să-i arunce priviri de umilă mulțumire. Teofil înghiți în sec.

— Măi Rex...

Îl întrerupse difuzorul montat sub streășină, care prelua soneria telefonului fix din interior. „O fi de la Palatul Administrativ?” Aștepta de mai multe zile un răspuns și se smulse de lângă căinele bolnav, grăbindu-se să intre în casă. Privind de pe terasă în urmă, îl văzu pe Rex intrând, cu mișcări obosite, în cușcă. „Trebuie să-i construiesc alta, își spuse. Neapărat! Săptămâna asta!”

Telefonul suna insistent. Se spălă în fugă pe mâini, se șterse mai mult de formă cu prosopul care nu absorbea apa cum trebuie, și ridică receptorul.

— Da, vă rog!

— Bună dimineața, domnule Avram!

— Bună dimineața!

— Avocat Cătină la telefon! Nu vreți să răspundeți pe mobil...

— Îmi pare rău, m-am dus cu mâncare la cățel și telefonul... l-am lăsat în casă. Respectele mele!

— La fel!

— Care-i problema?

— Păi... scuzați-mă, ce naiba ați făcut, domnule pictor? Teofil fu surprins de tonul nepoliticos care suna a reproș.

— La ce vă referiți?

— La faptul că vi s-a deschis dosar pentru șantaj!

Fără să se controleze, Teofil izbucni!

— Ce-i cu tâmpenia asta?

— Îmi pare rău, dar nu fac altceva decât să vă previn!

— Scuzați-mă, domnule avocat, dar...

— Mă și mir că știrea nu a apărut încă în presă. Din surse sunt informat că ați primit citații de la doamna subinspector Oliniuc. Însă dumneavoastră o tratați cu refuz. Imediat ce am aflat, am ținut să vă dau telefon să vă previn că nu e bine!

— Nu înțeleg. Despre ce vorbiți?

— Despre citațiile pe care le ignorați!

— N-am primit nicio citație, domnule! De nicăieri! Și din ce motive ar fi trebuit să primesc citații?

— Domnule Avram, aveți un talent să vă complicați existența cum nu am mai văzut. Directoarea Casei de Asigurări de Sănătate, doamna Miruna Dihorean, reclamă că o extorcați.

Teofil reacționează ca și cum ar fi primit o lovitură în plex.

— Femeia aia e nebună?!

— Nu știu. Calificarea ei ca atare, vă aparține. Însă dumneaei susține că deja v-a înmănat o sumă consistentă.

— Poate se referă la banii pe care mi i-a dat ca drept de autor.

— Dumneavoastră știți.

— De la ea, alți bani nu am primit. Când a înaintat acuzația?

— Pe șapte decembrie.

— Poftim?! exclamă Teofil. Dar eu, pe trei, am adus la cunoștința Președintelui că dânsa mi-a încălcat drepturile! Că mi-a plătit pictura de pe calcanul Casei de Sănătate, la negru, și fără semnătură de primire! Înțelegeți?! Iar ea? Pe șapte, afirmă că „acei bani“ mi i-a dat în urma unui șantaj?! Își simțea inima bubuindu-i în tâmpile. Dacă a făcut asta, spuse Teofil uluit, javra ori e nebună, ori genială!

— Nu cunosc aspectele, dar ceea ce știu este că e soția lui Dihorean și nu exclud ca cineva de la Palatul Administrativ să o fi învățat cum să contraatace, îi întări suspiciunea, avocatul.

Se sprijinea de masa de lucru inundată cu corespondență, cu cereri și memorii adresate către diverse instituții, cu printuri după e-mailuri, cu albume de pictură și cu tăieturi din ziare, încercând să-și domine tremurul involuntar, pornit din interior. Nu reușea. Se așeză pe scaun și trase către sine, de un colț, o foaie de hârtie printată. O ridică în fața ochilor și articulă la receptor, înăbușindu-se de revoltă.

— Ființa e diabolică, domnule!

Situația în care se afla era de necrezut, halucinantă; atingea în materie de viclenie limitele inventivității. Gândindu-se, fu obligat să admită că circumstanțele erau profund periculoase pentru sine și se pomeni continuând, cu simț practic:

— Dacă vă rog, îmi sunteți alături? Cunoașteți detaliile cazului și...

— Ca avocat!

— Desigur, numai ca avocat.

— Dovada că vă sunt deja alături, este că vă telefonez! Însă, înainte de a porni lupta cu doamna, am obligația să vă atrag atenția că... familia ei este la vârf. La vârful vârfului!

— Și care-i problema?

— Problema este că indiferent de adevăr și de realitate, rezultatul unei confruntări în justiție în acest caz „special“, nu poate fi prevăzut.

— De ce?

— Pentru că sunt prea mulți doritori să se vândă, domnule, iar doamna și domnul Dihorean au ce să pună sub nasul *așteptacilor*. Pe când dumneavoastră? Ce le oferiți?

— Bună-credință și cinste!

— Astea sunt mărfuri expirate, domnule pictor.

— Dar cu adevărul? Cum rămâne?

— Care adevăr, sunteți naiv? Adevărul pe care îl reclamă cei slabi? Sau adevărul celor puternici, care dintotdeauna se confundă cu capriciile lor?

— Ăsta-i tablou de Ev Mediu, nu pot accepta.

— Pentru că sunteți artist până în vârful unghiilor, domnule Avram!

Aprobându-i de fapt reproșul ascuns sub afirmația măgulitoare, Teofil râse.

— Încercați să mă flatați.

— Ba, vă acuz! Și spre binele dumneavoastră, poate mă veți auzi! Vă rog să mă iertați!

Teofil rămase tăcut, încremenit cu receptorul telefonului la ureche. După o scurtă pauză, avocatul reluă dialogul cu ton amical:

— Ce spuneți că i-ați comunicat Președintelui?

— I-am comunicat adevărul. Dar, adevărul celui slab, ca să fiu în ton cu dumneavoastră.

— Regret, domnule Avram, dar asta-i realitatea. Din păcate, o verific zilnic pe holurile și prin sălile tribunalului.

— Se pare că ne merităm soarta!

— Asta e! spuse avocatul și, după un moment de tăcere, reluă: Ați putea să-mi rezumați memoriul pe care l-ați trimis Președintelui? Să-mi fac măcar o idee despre posibilitățile de contraatac. În cazul în care se adeverește supoziția că afrontul calomnios al doamnei este doar un răspuns la memoriu.

— Mi-am pus printul în față. Vi-l citesc în diagonală.

— Vă rog!

Cu receptorul telefonului într-o mână și cu foaia de hârtie în cealaltă, Teofil își asigură o poziție confortabilă în scaun și începu:

— Citesc doar chestiunile semnificative: „Trei decembrie. <<Subsemnatul..., domiciliat..., membru al Uniunii Artiștilor Plastici..., participant la schimbarea socială din 22 Decembrie 1989..., ...fost vicepreședinte al Consiliului Județean al FSN..., autor al scenelor pictate pe fațada clădirii Casei de Asigurări de Sănătate..., bla, bla, bla, ...prin prezentul vă aduc la cunoștință că – acum urmează pasajul important –, că doamna directoare Miruna Dihorean mi-a încălcat drepturile, refuzând să-mi întocmească un contract legal de prestări de servicii, iar în loc de plata drepturilor legale mi-a dat într-un plic, fără nicio semnătură de predare-primire, suma de 3000 lei!, încercând să-mi cumpere tăcerea cu privire la modul în care a gestionat bugetul Proiectului. Precizez că știu ce mizerii se ascund în spatele gestului ei...>> etc., etc., și... semnez. La sfârșit, <<Domnului Președinte...>> etc.

— Memoriul l-ați trimis în trei decembrie.

— Exact!

— Deci..., așa cum v-am zis..., lungi cuvintele avocatul, nu-i exclus ca cineva din Palatul Administrativ să o fi învățat să contraatace...

— ...diabolic! spuse Teofil, revoltat.

— ...foarte inteligent! nuanță avocatul.

Teofil era derutat.

— Și acum? Cum naiba procedăm?

— În primul rând, nu vă mai jucați cu focul.

— Dar eu nu mă joc în nici un fel!

— Lăsați copilăriile și dați curs citațiilor! Prezentăți-vă la doamna subinspector Oliniuc! Citațiile sunt legale, obligatorii și exprese!

— Dar, din nou, scumpe domn, nu am primit nici un fel de citație, somație, convocator, adresă, sau... cum dracu' s-or mai fi chemând țidulele emise de birocrăția polițienească. N-am primit nimic! Avocatul nu-i răspunse imediat. După câteva secunde de așteptare, Teofil întrebă:

— Mai sunteți la telefon?

— Da. Și mă mir de ceea ce-mi spuneți. Știu cu siguranță că ați fost citat de două ori!

— Nici măcar o singură dată!

— În condiții normale, ar fi inexplicabil. Dar... Deocamdată nu știu ce să zic. Mă țineți la curent, și în funcție de cum decurg lucrurile, acționăm.

— Chiar în dimineața asta verific dacă nu s-or fi rătăcit drăciile alea pe la poștă, și voi întreba și de ce nu au ajuns la mine.

— Nu-i rău, nu-i rău. Să aveți o zi frumoasă.

— Nu vedeți? Mi se anunță ca dracu'!

— Ee! Nimic nu-i perfect pe lume. Pe curând!

— La revedere!

Teofil aruncă hârtia pe masă, puse receptorul în furcă și se întinse în scaun cu mâinile pe după ceafă. Intuia capcana în care era pe cale să cadă și era frământat de sentimente contradictorii. Propria declarație că primise bani fără să fi semnat pentru ei,

Luă de pe noptieră blisterul cu captopril, își puse un comprimat sub limbă, se duse la chiuvetă și își aruncă din belșug apă rece pe față. Apoi, fără să se șteargă, se întinse pe pat încercând să-și controleze respirația. „Unu...”, inspirație, „doi...”, expirație! „Unu...”, inspirație, „doi...”, expirație! Evaporându-se, apa îi întindea plăcut pielea feței. „Unu...”, inspirație, „doi...”, expirație! „Unu...”, inspirație, „doi...”, expirație! „Unu...”, inspirație, „doi...”. Lumina zilei, filtrată prin pielea pleoapelor închise, îi așternu în față un câmp cu sulfine galbene și albastre. Își impuse să le simtă parfumul. În așteptare, inspira aerul lent, tot mai încet și mai lin... Avu senzația că percepe mirosul cald, liniștitor, al florilor. Prin minte îi trecură versuri învățate de mult: „Iubirea mea fugară/ De-abia s-a liniștit/ Și-afară/ Ca un copil trudit/ Pe-un maldăr de sulfine,/ Cu cel din urmă gând,/ La tine/ Adoarme suspinând.”¹ Nările i umplură cu parfum de miere, câmpul de sub pleoape i se umbri, auzul îi pierdu contactul cu sunetele și... trupul îi intră în hăul negru al somnului, legănându-se ca o frunză.

Se învărtea ușor în cădere, aluneca apoi, ca pe un derdeluș de aer, se dădea peste cap, se ridica plutind, se oprea, aluneca din nou cu picioarele înainte și, la sfârșit, glisând într-o parte, atinse cu umărul calcanul peretelui pe care îl ornamentase cu graffiti. Fetița cu ochii albaștri din centrul peretelui, care stăpânea cu degetele mâinii stângi un balon de forma unei inimi plutind sus, printre păsări viu colorate, cu mâna dreaptă, într-un gest de refuz, stăvilea un grup de viruși cu chipuri de oameni, monștri ce invadaseră colțul de jos al peretelui. Culmea, acum, aceștia înviaseră.

¹ George Topîrceanu, *Rapsodii de vară*.

Se desprindeau din pictura imensă și se întindeau ca niște șerpi înspre pieptul lui, încercând să-l sfășie. Din mijlocul lor, directoarea Casei, smeadă, cu ochii albaștri, morți – deși în compoziție nu îi sugerase cu tușe evanescente chipul, precum celorlalți farisei din conducerea Orașului! –, se repezea determinată și abrașă, inundându-l cu venin printre dinții rânjiți. Auzi bubuituri ritmice și apocaliptice în timpane.

Sări brusc în șezut, neînțelegând ce se petrece cu dânsul.

După câteva secunde, realizează că tensiunea i se ridicase primejdios de mult. Coborî din pat și o verifică. Era 18,6 cu 10. „Cam mare, dar... merge!” Cu privirea pierdută pe fereastră spre șoseaua pustie, ronțai mărul de pe masă, rămas neterminat. Zvârli cotorul în găleata cu gunoi și se duse în atelier.

*

Trase husa pătată cu vopsele de pe șevalet descoperind autotretul la care lucra de mai bine de două săptămâni. În timp ce se așeza pe scaun, aruncă pânza peste tablourile depozitate în colțul camerei.

Se privi în oglinda fixată pe șevalet, jos, mult sub tablou. Își compară chipul oglindit cu cel de pe pânză și țâstui nemulțumit: cele două imagini semănau, dar... Aceea din tablou nu era el! Să fi fost de vină trucul folosit, pictarea propriului chip fixând privitorul de sus, cu fruntea împinsă înainte, sau redarea mult prea exactă a acestuia, aproape fotografică, fără ca tușele să transmită și senzația sângelui curgând pe sub piele, fără ca prin ochi să transmită neliniștea care îl cutreiera?

Să îndrăznească să alungească trăsăturile până la..., până la marginea asemănării cu sine? Trupurile din tablourile lui El Greco de asta par vii, pentru că sunt pictate la marginea fireșcului existenței

lor fizice, și par că își mențin cu efort starea de echilibru. Dar și ochii! Personajele importante ale lui Leonardo sunt, abia sesizabil, afectate de strabism. *Mona Lisa*, după ce îți treci privirea de ea, simți nevoia să ți-o întorci, dar nu-ți poți explica de ce. Păi, de asta!

„...trag ochiul stâng, puțin, puțin de tot, către centru. Tulbur simetria ochilor și trezesc interesul privirii celuiilalt! Da!“

Concentrat asupra paletei, stoarse din tuburi culorile potrivite pentru translarea în orbită a ochilor. Le amestecă, adăugând doze infinitezimale din una sau din alta, luă o pensulă din borcan, însă... Însă întârzia să atace pânza, întrebându-se: „Ochiul drept? Nu, nu!“, își răspundea, nesigur. „Mai bine glisez ochiul drept către stânga, în sensul în care privitorul trece în inventar obiectele: de la stânga la dreapta. *Gioconda* neliniștește nu neapărat prin „zâmbet“, ci prin privirea ei ironică, umilitor îngăduitoare, generată genial, tocmai de defect!“

Ar fi fost isprăvit în câteva ore un autoportret-fotografie. Dar hotărâse că era timpul să se ocupe de realizarea unor lucrări semnificative; și dacă era posibil, durabile. „Ce am izbândit până acum? Ce las în spate? Cât de impresionantă va arăta, în istoria artelor, urma pe care o voi lăsa?“

Pictase nenumărate tablouri. Cele mai multe, complicate exerciții de virtuozitate academică, executate pentru a putea fi vândute rapid ca să poată supraviețui decent împreună cu Ani și cu Melania. Dar pictase și tablouri în care își spusese – cu prudență, e adevărat –, nemulțumirile; în care, sub sofisticate metafore plastice își ascunsese gândurile așa-zise „subversive“, urmând exemplul lui Nicu Enea care, în tabloul *Nuntă țărănească* – expus timp de patruzeci de ani chiar în sediul băcăuan al Partidului Comunist!? –, sugerând că poporul era obligat să joace după cum îi cânta dictatorul, se pictase pe sine în dublă ipostază de dansator, iar pe Gheorghe

Gheorghiu-Dej, cu cravată roșie și pălărie, pe atunci prim-secretar al Partidului Comunist, îl pictase în postură de țigan viorist!? Dar ca și în cazul aceluia tablou peste care își treceau privirile tâmpе activiștii de partid, fără să îi înțeleagă semnificația, așa și în cazul pânzelor lui: nimeni nu a putut, sau nu a vrut să le bage în seamă, darămite să le și înțeleagă? Cele mai dragi și mai corozive lucrări din expozițiile personale îi erau categorisite cu o disperantă lene de gândire, drept „piese confuze“, „tablouri fără mesaj“, care „forțau originalitatea“ în mod ostentativ. „Idioții! Dar mesajul meu tocmai în asta consta: distorsionând limbajul plastic oficial, îmi declaram libertatea de a gândi și de a spune adevărul!“ Credea fără rezerve că în dictatură mizeriile vieții erau generate numai și numai de existența în exces a celor patru „l“: leneșii, lașii, lichelele și lingușitorii.

Ezitănd încă să miște irisul albastru al ochiului cu trei centimetri mai spre dreapta, închise ochii și privi tabloul printre pleoapele abia întredeschise, trimițându-l în penumbră.

Chipul brahicefal îi ocupa centrul pânzei, nedefinitiv, dar în bună măsură detaliat. Umerii mai trebuiau încă lucrați; și fundalul, care putea fi întrebuințat metaforic pentru transmiterea unor mesaje. Aspectul general era promițător, însă, denivelările craniului, deși armonioase – fruntea, tâmpеle, ochii, nasul, pomeții, bărbia, și circumscrierea lor între coafură și guler –, nu-l mulțumeau deloc.

Victimă a lecturilor din adolescență despre frenologie și despre aplicațiile ei, se pomenea nu de puține ori gândind în linia surorilor Brontë, a lui Balzac, a lui Fourier, Emerson sau Edison, contrazicându-și propriile convingeri. Dobândise reflexul enervant de a presupune, ghidându-se după aspectul exterior al fețelor celor cu care intra în contact. Ori că aceștia fuseseră destinați să fie inși plăcuți și altruști, ori că fuseseră hărăziți să fie vicleni, ori că aveau înclinații criminale, după cât de plăcută sau de neplăcută le